BILAGA
FRAMTIDA MÄNGDER, INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR

Innehåll

1 INLEDNING 3

2 UTVECKLINGSTENDENSER 3
2.1 Befolkningsprognos 3
2.2 Utvecklingstrender för avfall från hushåll 3
2.3 Avfall från verksamheter 4

3 BEDÖMNING AV AVFALLSFLÖDENAS FRAMTIDA UTVECKLING 5

4 BEHOV AV INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR 5

5 BEHOV AV INVESTERINGAR OCH ANDRA EKONOMISKA RESURSER KOPPLADE TILL INSAMLINGSSYSTEM OCH ANLÄGGNINGAR 6

6 KOPPLING TILL FYSISK PLANERING 7

1 Inledning

I denna bilaga till Håbo, Knivsta, Sigtuna och Upplands-Bro kommuners avfallsplan presenteras bland annat utvecklingstendenser kopplade till avfallshanteringen, en bedömning gällande framtida avfallsmängder samt en bedömning av framtida behov av insamlingssystem och behandlingskapacitet för avfall.

2 Utvecklingstendenser

2.1 Befolkningsprognos

Kommunernas respektive antal invånare år 2021 redovisas nedan i Tabell 1 där även befolkningsprognos från SCB redovisas för år 2040. Befolkningen förväntas öka i alla kommunerna under de kommande åren.

Tabell 1 Antal invånare per kommun enligt befolkningsprognos från SCB[1].

	År 2021	År 2040
Håbo	22 344	24 900
Knivsta	19 818	23 900
Sigtuna	50 273	59 400
Upplands-Bro	31 082	37 000

2.2 Utvecklingstrender för avfall från hushåll

En utvecklingsriktning gällande avfall är att mängden avfall som uppkommer i det svenska samhället ökar för varje år. Under 2020 ökade bland annat mängden avfall till materialåtervinning. Mest ökade fraktionerna förpackningar, elavfall och metallskrot. Mängden insamlat grovavfall ökade också under 2020, med omkring 10 %, vilket är något som kan bero på att många har byggt om och rensat under pandemin.

När det kommer till flöden av förpackningsfraktioner och returpapper från hushåll sker förändringar för de respektive fraktionerna men totalt sett är mängden förpackningar och returpapper per invånare oförändrad. Mängden plast- och pappersförpackningar ökar framförallt beroende på ökad internetförsäljning och de förpackningar som då uppstår. Returpapper minskar däremot mer och mer i takt med att hushållen i mindre utsträckning läser papperstidningar. Regeringen har beslutat att lagstiftningen om producentansvar för förpackningar ska ses över med möjlighet att ge kommunerna ansvaret för insamling av förpackningsavfall. Ett eventuellt förändrat insamlingsansvar för förpackningar, från producentansvar till kommunalt ansvar, kan komma att påverka de insamlade mängderna av förpackningar från hushållen.

[1] SCB – Den framtida befolkningen i Sveriges län och kommuner 2021–2040

Avfallsmängderna kan förväntas fortsätta öka med tanke på det fokus på konsumtion av varor och tillväxt i ekonomin som finns i dagens samhälle. Det finns dock motkrafter mot dessa utvecklingstendenser genom olika samhällsaktörer, såsom avfallsbranschen. En annan motkraft är allmänhetens generellt ökade kunskapsnivåer och medvetenhet om vikten av en mer hållbar livsstil. Om hushållen lättare kan konsumera hållbart, vilket exempelvis cirkulära affärsmodeller kan bidra till, så kan det leda till att minska sambandet mellan konsumtion och avfallsproduktion. Det kan därför vara rimligt att anta att avfallsmängderna kan hållas relativt konstanta per invånare.

Även om avfallsmängderna per invånare fortsätter att öka, alternativt hålls konstanta, så har utveckling gällande hur avfall behandlas och återvinns i Sverige skett de senaste åren. Det fokus som har legat på att styra avfallsbehandlingen uppåt i avfallstrappan kan ha bidragit till denna utveckling. På nationell nivå 2020 låg andelen avfall under kommunalt ansvar och som behandlas genom materialåtervinning på omkring 35 %, biologisk behandling på cirka 14 % och energiåtervinning på 50 %. Mindre än 1 % av avfallet under kommunalt ansvar gick till deponi (en siffra som dock stiger markant om aska från avfallsförbränning räknas in). Utvecklingstendenserna gällande hur avfall behandlas och återvinns kan också antas fortsätta, bland annat genom ökad bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper som bidrar till bättre källsortering.

2.3 Avfall från verksamheter

Näringslivet i Håbo, Knivsta, Sigtuna och Upplands-Bro kommuner uppvisar en stor bredd med bland annat stora aktörer inom logistik, tillverkningsindustri, handel och bygg. Alla verksamheter genererar olika typer av avfall i varierande mängder och många avfallsflöden, såsom mängden industriavfall samt bygg- och rivningsavfall, är i hög grad beroende av konjunkturen. Andelen utsorterade fraktioner av såväl industriavfall som bygg- och rivningsavfall kan förväntas öka med anledning av ökad sortering på grund av lagkrav. De avfallsflöden som i dagsläget omhändertas på annat sätt än genom kommunens hantering förutsätts även fortsättningsvis hanteras vid sidan av det kommunala systemet, då det för dessa flöden bedöms finnas ett etablerat omhändertagande.

Mängden farligt avfall från industrier och bygg- och anläggningsverksamhet med mera kan komma att öka. Detta kan ske till följd av trenden att allt mer avfall definieras som farligt avfall och att byggnation kan kräva sanering av förorenade områden som genererar förorenade massor som måste behandlas. Ökningen av mängden farligt avfall från industri och annan verksamhet kan motverkas av företagens interna miljöarbete som bidrar till miljöanpassning av produktionen.

Cirkulär ekonomi och cirkulära affärsmodeller har de senaste åren blivit allt viktigare för verksamheter, både myndigheter och privata företag. Ett ökat fokus på cirkularitet kan bidra till att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och avfallsproduktion och leda till att mängden verksamhetsavfall på sikt minskar.

3 Bedömning av avfallsflödenas framtida utveckling

Utifrån de utvecklingstendenser och trender som redogjorts för ovan förväntas avfallsflödena av avfall under kommunalt ansvar i Håbo, Knivsta, Sigtuna och Upplands-Bro kommuner generellt sett att öka. Framförallt beror ökningen ske till följd av den förväntade befolkningsökningen.

En förändring i hur olika avfallsfraktioner behandlas kan komma att ske i kommunerna. Exempelvis kan mer avfall förväntas gå till materialåtervinning samt biologisk behandling och mindre till energiåtervinning till följd av ökad källsortering. Ökad sortering förväntas bland annat ske i kommunerna med anledning av införandet av fyrfackssystem som gjordes i slutet av år 2020.

Bedömningen är osäker utifrån bland annat hur avfallsproduktionen per invånare i praktiken kommer att utvecklas och hur stor effekt de planerade avfallsförebyggande aktiviteterna i avfallsplanen kommer att få. Konsekvenser av ändrad lagstiftning som reglerar ansvarsfördelningen mellan kommun, verksamheter och producenter, kan också komma att förändra bedömningen.

Någon bedömning av avfall från verksamheter, exempelvis industriavfall, verksamheters bygg- och rivningsavfall har ej gjorts med anledning av avsaknaden av statistikuppgifter för dessa flöden.

4 Behov av insamlingssystem och anläggningar

Baserat på de utvecklingstendenser samt bedömningar som beskrivits ovan kan konstateras att avfallsflödenas framtida utveckling kan innebära behov av utökad kapacitet för mottagning, omlastning, sortering och behandling av det avfall som uppstår i kommunerna.

I Håbo, Sigtuna, Knivsta och Upplands-Bro kommuner samlas matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper in bostadsnära hos hushåll i villa och fritidshus sedan slutet av 2020 då införandet av fyrfackssystem gjordes. Även verksamheter kan ha abonnemang med fyrfackssystem och flerbostadshus har sedan tidigare insamling i flera separata kärl. I och med införandet av fyrfackssystemet hos hushåll i villor och fritidshus utökade kommunerna sin kapacitet gällande insamling. Regeringens beslut om att lagstiftningen om producentansvar för förpackningar ska ses över, vilket pågår när detta skrivs, kan komma att ge kommunerna ansvaret för insamling av förpackningsavfall. I händelse av ett sådant skifte i ansvaret för förpackningsfraktioner behövs ingen förändring gällande kommunernas insamlingssystem.

Det insamlade matavfallet till biologisk behandling kan komma att öka på grund av befolkningsökningen och ökad utsortering. Därmed ökar behovet av kapacitet för biologisk behandling av matavfall i kommunerna. Även behovet av kapacitet för omlastning och vidareförädling av utsorterade fraktioner till materialåtervinning kommer att öka. Med ökad källsortering kan fraktionen restavfall förväntas minska och därmed minskar också behovet av kapacitet för behandling genom energiåtervinning. Flöden av material till återbruk väntas också öka under kommande år vilket ökar behovet av kapacitet för mottagning av dessa flöden, exempelvis på återvinningscentralerna/kretsloppsparkerna i kommunerna.

I avfallsplanen finns aktiviteter som syftar till att utöka kapaciteten för mottagande av avfall, samt material till återbruk, i kommunen, exempelvis att skapa förutsättningar för återanvändning av byggmaterial samt att se över möjligheter att få avsättning för ytterligare typer av material och utveckla sortering vid återvinningscentraler.

För verksamhetsavfall, vilket inte omfattas av kommunalt ansvar för avfallshantering, finns begränsad tillgång till information om mängder som uppkommer inom kommunen. Även information om kapaciteten i befintliga anläggningar för behandling av verksamhetsavfall är begränsad.

Mängden verksamhetsavfall bedöms komma att öka i takt med befolkningsökningen. Flödet från byggbranschen är dominerande och bedöms komma att vara fortsatt stort. Med ökade mängder verksamhetsavfall kan behovet av behandlingsanläggningar för verksamhetsavfall komma att förändras.

5 Behov av investeringar och andra ekonomiska resurser kopplade till insamlingssystem och anläggningar

Eftersom avfallsflödenas framtida utveckling kan komma att innebära behov av förändringar gällande befintliga insamlingssystem och anläggningar, ökar också behovet av investeringar och ekonomiska resurser kopplat till detta.

Några av de aktiviteter som redogörs för i handlingsplanen kan komma att innebära investeringar inom de kommande åren gällande insamlingssystem och anläggningar. De eventuella framtida investeringarna avser följande aktiviteter:

- Skapa förutsättningar för återanvändning av byggmaterial – till exempel återbyggdepå, gemensam för kommunerna.
- Inventera och komplettera fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper i kommunala verksamheter och bolag.
- Inköp av kärl och containrar kan komma att bli aktuellt med anledning av eventuellt kommande insamlingsansvar för förpackningar samt framtida upphandlingar av behållare till återvinningscentraler. Sigtuna och Upplands-Bro äger sina containrar på återvinningscentralerna, men för närvarande gör inte Håbo och Knivsta det.
- Verka för att upprätta 2 nya återvinningsstationer (Knivsta kommun).
- Driva på för etablering av ytterligare en kretsloppspark (Knivsta kommun).
- Undersöka möjligheten att bygga en ny kretsloppscentral istället för två befintliga mindre centraler (Upplands-Bro kommun).

Investeringarna kommer att kostnadsberäknas först då det är aktuellt att starta det inledande arbetet med respektive nämnd aktivitet.

6 Koppling till fysisk planering

I alla kommunernas respektive översiktsplaner finns avfallshanteringen med i beaktande. En väl fungerande avfallshantering är ett allmänt intresse och finns därför med i den fysiska översiktsplaneringen, exempelvis beträffande återvinningscentraler och avfallsanläggningar. Tidsperspektivet i översiktsplanering är längre än i avfallsplaner, som enligt lagkrav ska ses över minst vart fjärde år och vid behov revideras. I framtidsstudier gjorda av bl.a. Avfall Sverige har konstaterats att det inte är meningsfullt att göra prognoser gällande avfallshantering som sträcker sig längre än ett tiotal år framåt i tiden. Anledningen till detta är främst att avfallsmängder och avfallshantering i hög grad är beroende av samhällstrender inom olika områden och även av människors beteende och livsstil, men också förväntningar om ändrad lagstiftning bidrar till svårigheten att göra långsiktiga prognoser. De utvecklingstendenser och trender som nämns ovan när det gäller befolkningsutveckling i kommunen, minskade mängder returpapper beroende på mindre tidningsläsande och mer förpackningar till följd av ökad internetförsäljning, stabiliserade och möjligen sjunkande avfallsmängder per invånare, ökad sortering och strävan mot en mer cirkulär ekonomi kan antas fortsätta även på längre sikt.

I arbetet med att ta fram detaljplaner ska avvägningar göras mellan allmänna och enskilda intressen, vilket innebär att bland annat möjligheterna att ordna avfallshämtning kan behöva utredas. I detaljplanering i tätorter blir dock ofta avfallshanteringen beaktad i och med att gator oftast måste utformas med insamlingsfordonets framkomlighet som en dimensionerande faktor.

I den fysiska planeringen finns flera frågor gällande avfallshantering som är viktiga att beakta, exempelvis utrymmen för återbruk och cirkulära lösningar, platser för återvinningscentraler, platser för kvartersnära insamling och framkomlighet för insamlingsfordon. I avfallsplanens handlingsplan, under utvecklingsområdet *tillgänglighet och service*, finns en aktivitet om utvecklingen av den fysiska planeringen av hållbara och effektiva insamlingssystem i kommunerna. Aktiviteten innefattar att ta fram kortfattade lokala riktlinjer och en anpassad gemensam teknisk handbok med utgångspunkt i Avfall Sveriges handbok om avfallsutrymmen, som ska vara stöd i plan- och bygglovsprocesser.